

Kmetijske in rokodelske Novice.

Na svitlobo dane od c. k. krajske kmetijske družbe.

Tečaj VI.

V sredo 30. velikiga serpana 1848.

List 35.

SÉDIM SINÓV.

Povést v pesmi.

Zdélal Jožef Žemlja.

(Dalje.)

Ko sinki zvestim rokam so zročeni,
Napóti zadnjič se do doma Ban;
De bli vprihodnje tud' bi oskerbljeni,
Ljubezni do dežele vsak bil vžgan,
Izrédili, sinovi se pošténí,
Nikoli čuti óče ni zaspán:
Noben dan, ura tudi dné ne mine,
Dé na otéte bi ne mislil sine.

Lés — léni starši! tuke se zgledujte,
Ki skerb za otročice ni vam mar,
Kót óče ta, ne žena njega slujte,
Spoznajte jih neba naj drajši dar;
Ljudí in sebe samih se sramujte,
Ak mánj uméte kakor zvérska stvar:
Roditi znajo tudi oroslani,
Pa mladi od njih niso poteptani.

Z veseljem, komej stopi v grad, nazvésti
Edin'ga grofu porod se sinú,
Pa kar oserče žuga mu razjésti,
Zakriva modro svétu celimu;
Dramíti sprugi svoji nóče vésti,
Ne v hrup spravljati tihiga domú:
Očetine se radosti unéma,
Vesél ediniga sinú objéma.

Po skerbi staršev dobrih vsi mogočji
Je mladi grof domá lepó rején,
Odraša naglo starosti otročji,
Po stanu z vsim spodobno preskerbljén,
Od dné do dné modrejši kót visočji,
Umétnostih potrebnih vsih učén;
Pa óče ima skerb na skrivnim védno,
De unih šest redí se tudi céдно.

Kót dvojčika, vterdvavca star'ga Rima,
K' ju vreči v Tibro dédov brat velí,
De se življenje zagotóvi njima,
Volkulja v divji goši tam doji:
Šestercov svojo dojkinjo vsak ima,
Ki boljše kót njih mati za-nj skerbi;
Vsi rástejo očetu na veselje,
Do kraja spolnjene so njega želje.

Že bliža za-nj se serčno zaželjeni,
Za tovaršico njega britki čas,

Ko dopeljati zadnjič jih naméni
Pred njé, strupene matere obráz.
Po šegi góštje naredí groféni,
Pripravi se s kopó, kar mika nas;
Gospódo povabiti da vso slavno,
In že sedé krog mize vsi postavno.

Ko b' trenil, ropi notri šest junakov,
Vsih kakor mladi grof opravljenih;
Pod soncam górsih ni jih korenjakov,
Lepih, éverstih, kót sveča zrašenih;
Ban ko šest svojih vitežkih vojsakov
Plemenitažev zboru skaže jih:
Lepoti čudi gostov se neznanih,
Zdravico jim napiva slédin zbranih.

Že bliža praznik koncu se obédin, —
Ban stopi vsred sinóv, vprašanje da:
»Kaj malopridnež tisti bil bi vrédin,
Ki smert junakov tih bi slast ga bla?«
»Per moji véri! kervolok porédin«,
Oglási perva se zmed vsih gospá:
»Ki tih sokolov hotel kri bi žréti,
To uro smerti mogel bi umréti.«

»Ta kervolok si tí! sopruga môja,«
Povzame mož besédo njén serdíť,
»Ko bla spolnila bi se volja tvôja,
Že zdavnej vsi bi mogli bi vtónit' ;
Pa védi, de vsih šest gredé iz bója
Je jézi tvoji védlo mi vmaknit' ;
Ak vést oterpne, ni nikol te pékla,
Si sodbo sama čez-se zdey izrékla.«
(Konec sledí.)

Od obdelovanja sončnic.

(Prošnja iz Štajerja.)

Drage Novice! kér ste nam že mnogo koristniga k poboljšanju kmetiškega stanú povedale, prosimo, da bi nam tudi od sejanja sončničniga semena (Sonnenrosen-Bau) in od tistiga olja kaj povedati hotle, kér smo namreč slišali, de se na Krajskim mnogo sončnic seje, in iz njih semena olje prideljuje; kako se pa to delo opravlja, še nismo oznaniti čuli. Tudi pri nas so že nekteri to delo skuševali, pa so ga opustili, kér se jim je premalo koristno zdelo. Vzrok tega pa je brez dvombe ta bil, de se s tem delam niso práv pečati znali; zato prosimo vas drage Novice in vaše častljive gospode podpornike, de bi vi nam berž, ko je moč, na

tanjko oznanili, kako se te rastljine sejati in obdelovati morajo, kako se iz semena jedra od mehenic naj lažje ločijo, in na dalje de bi nam povedali, če se to olje ravno tako delati more, kakor laneno, orehovo, in bučino, ali je pri tem delu kaj posebniga potrebno storiti? Vse te reči si od vas drage Novice na tanjko popisane serčno želimo. *)

V—č.

Za kogá se potegujejo Novice
zastran desetine in tlake: ali za kmeta ali za gospódo?

Od mnogih strani smo slišali in so nam tudi pisali, de se Novice zastran tlake, desetine i. t. d. preveč za kmeta potegujejo; spet od drugih strani nam pa očitajo, de preveč z gospódo deržimo. Kaj je tedej resnica? Kdo ima práv? — Na ravnost jo povémo: de nobeden.

Resnica je: de se Novice vedno za pravico potegujejo; torej morajo, kar je práv, s kmetam, pa tudi z gospódo potegniti. V teh zadevah le z enim deržati, bi bila krivica. Poslušajte zakaj. Dobro vémo, de bi slajši pesmice kmetam zapeti ne mógli, kakor če bi jim rékli: „desetina, tlaka in vsi dozdanji gruntni davki so proč brez vinarja — in krivica je, ako bi mogel kmet kaj plačati.“ Ta pesmica bi gotovo vsim kmetam nar boljši dopadla — pa kaj bi pomagala, če bi le prazna pravlica bila! Kdo bo potem grajšakam in drugim posestnikom povernil, kar jim po pravici gré? Ali Cesar? Dobro bi bilo in serčno bi to kmetam privošili; tode kje bojo Cesar denarje dobili, de bi vse te reči odkupili? Nam vsim bi mógli nove davke naložiti, kterih se bo pa tavžent in tavžent ljudi branilo, ki nimajo ne njiv, ne senožet, ne gojzdov, kteri tedej tudi niso dolžni, gruntnih davkov prevzeti. Kakor kmet za rokodelca, fabrikanta in druge stanove nič ne plačuje, kteri imajo svoje davke, tako tudi rokodelci, fabrikanti in drugi stanovi ne bojo hotli za kmeta plačevati. Vsak plačuje od svojiga posestva. De pa vsa desetina, vsa tlaka in vse druge dolžnosti niso čez kmeta kakor slana čez polje z zraka ali ljufta padle, ampak de se njih odrajtovanje, čeravno ne vse, vunder veliko njih na stare pravične zaveze opira, to smo skazali v 45. do 48. listu Novic 1846. léta.

Dobro pa nasproti tudi vémo, de bi slajši pesmice grajšakam in drugim posestnikom zapeti ne mógli, kakor če bi jim rékli: „desetina, tlaka in vse drugo se bo vam tako odkupilo, de ne vinarja ne boste zgubili.“ Ta pesmica bi gotovo vsim grajšakam in desetinskim gosposkam nar boljši dopadla — pa kaj bi jim pomagala, kér bi tudi le prazna pravlica bila! Grajšaki in drugi posestniki bojo mógli veliko veliko zgubiti, kar so dozdej vživali, de se bo kmečka reč tako poravnala, kakor je potrebam sedanjih časov primerjeno. Prekucije sedanjih časov tirjajo pravično svobodnost vsaciga stanú, de ne bo več en stan sužen družimu, ampak de bojo vsi med sabo živeli kot prosti ljudjé v prijaznosti, miru in pravi ljubezni. De se bo pa móгло to doseči, bojo mógli grajšaki in druga gospóda marsikter goldinar na oltar domovine položiti.

Zna biti tudi, de je bil marsikter posestnik ali oskerbnik o dertník, — vse to pa se bo móгло, in če je res, se bo tudi dalo spričati. Brez spri-

čanja pa se ne bo nič opravilo, kér prostost ali svobodnost (frajost) ni razvujzdanost, de bi zamogel kdo ravnati, kakor bi po svoji glavi hotel. Brez postav ni nobene dežele na svetu in je tudi ne more biti, — kjer so pa postave, tam so pravice, pa tudi dolžnosti. Če so kmetam na Ogerskim in Hrovaškim desetino in tlako odpustili, kjer so zaveze z grajšaki in kmeti drugačne, kakor v družih deželah — nima to nobene veljavnosti za druge dežele našiga cesarstva.

Če grajšaki in druge gruntne in desetinske gosposke ne morejo brez plačila pravične desetine, tlake in družih dolžnost svojim podložnim dobrovoljno odpustiti kakor na Poljskim, bojo mógli Cesar to reč na-se vzeti, kar se bo na Dolenskim, kjer je posebna revšina domá, berž ko ne, móгло zgoditi.

Če se tedej Novice za pravico kmeta pa tudi za pravico grajšaka in desetinske in gruntne gosposke potegujejo, spolnujejo le svojo dolžnost in varjejo pravico, ktera je večna kakor resnica. Kmet in grajšak imata pravice pa tudi dolžnosti, in nobenimu se ne sme krivica goditi!

Teh vodil se Novice vedno deržijo in se ne bojijo nobenih protivnikov. Pravica je z njimi. Derzavni zbor na Dunaji bo gotovo tudi pravično razsodil.

Vredništvo.

Istrijanski Slovenci med Teržaškim in Reškim morjem.

(Dalje.)

V sv. pismu stariga zakona se bere: „Človek, rojen od žene, malo časa živi, in je poln težav;“ zató vam bom zde, kér sim zadnjič od keršenja govoril, od pokopovanja nekaj povédal.

Kadar kdo naših Slovencev umerje, dajo to precej prvi rodbini na znanje, ki vsaki pot pride k pogrebu. Mertviga neséjo naj prvo v cerkev, kjer se maša in bilje učinijo za dušo njegovo. Če ravno so ubogi, vunder napravijo, kolikor je mógoče službe božje za-nj; če bi kdo kakiga mertviga ne pustil pokopati „s častjo,“ se vsim zlo zaméri. Móžki, kteri gredó za mertvim, so oblečeni v svoji suknjeni obleki, če ravno je toplo in poléti; ženske kričijo in plakajo, se veržejo na trugo, kadar nosci počivajo, in so silno žalostne. Z mertvim, kakor de bi še slišal, govorijo, pripovedujejo njegove dobre lastnosti, ponovijo njegovo govorjenje in podučenje, tožijo, de jih je same zapustil, in to vse takó, kakor de bi péle. — Kadar donesejo mertviga (martvaca) na pokopališe, vsak véže malo zemlje na-nj, in reče: „Bog te pomiluj!“ — Potem gredó domú, in tam je obéd pripravljén; ta dan dajo vsakimu, posebno pa ubogim, jésti in piti. Preden se vsedejo za mizo, molijo za dušo pokojniga (rajneiga); pri obédu stareji izmed njih hvali pokojniga, in spet molijo za-nj, potem gredó žalostni domú, in nosijo večidel eno léto znamenje žalosti.

Naši Slovenci imajo veliko pobožnost do svojih mertvih, zmiraj se na-nje domišljujejo in za-nje molijo; posebno pa na vernih duš dan; celo noč imajo luč v hiši, in ta dan v nekterih méstih med sv. mašo toliko svéč v cerkvi po klopéh vžgejo, kolikor imajo mertvih od svojiga rodú. Ta dan so cerkve véčidel polne; sin prižgè v cerkvi svéčo za svojiga pokojniga „čaca“ (očeta), moli, in mlo plače; žena prižgè svéčo za pokojniga možá, in za drobnu diteu (majhne otroke), kteri so ta svét zapustili in molijo za-nje iz praviga, gorečiga serca. Kader se konča služba Božja za pokojne v cerkvi, gredó na pokopališe, in se jokajo, de se mora serce omečiti, ko bi bilo iz kamna. „Dragi moj čaca

*) Drugo pot bomo odgovor dali na pričujočo prošnjo.